

De Parthenon Marbles

Verdeeldheid onder de Britten?

Marit Bult
5746957
BA Eindwerkstuk, GE3V18002
17 juni 2019
9731 woorden

1. Samenvatting

Er wordt al meer dan tweehonderd jaar een discussie gevoerd over de zogeheten Parthenon Marbles. Deze beeldengroep komt oorspronkelijk uit Griekenland, maar is nu in het bezit van het British Museum in Londen. Het British Museum houdt vol dat ze de beelden legaal hebben verkregen, maar Griekenland betwist dit, omdat ze begin negentiende eeuw bezet zouden zijn en onderdeel van het Osmaanse Rijk. Jarenlang is er al ingegaan op de vraag wie de legale eigenaar is van de beelden. Hierop zal in deze scriptie niet worden ingegaan. Deze scriptie is opgebouwd rondom de veranderingen in de Britse opinie over de beelden. Er is gekeken naar debatten, gedichten, en nieuwsartikelen, om zo tot de conclusie te komen dat het Verenigd Koninkrijk diep verdeeld is over het onderwerp en er na tweehonderd jaar nog steeds gebruik wordt gemaakt van dezelfde argumentatie.

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	2
2. Inleiding.....	4
3. Hoofdstuk 1: 1800-1945	8
3.1 Inleiding.....	8
3.2 Politiek	8
3.3 Poëzie	12
3.4 Lectuur	14
3.5 Conclusie.....	15
4. Hoofdstuk 2: 1945-2000	16
4.1 Inleiding.....	16
4.2 Politiek	16
4.3 Lectuur	19
4.4 Conclusie.....	22
5. Hoofdstuk 3: 2000-Heden	23
5.1 Inleiding.....	23
5.2 Politiek	23
5.3 Lectuur	25
5.4 Intelligence Squared Debat.....	27
5.5 Conclusie.....	29
6. Conclusie	31
7. Bibliografie.....	33
7.1 Bronnen	33
7.2 Literatuur.....	38

2. Inleiding

Al jaren speelt de teruggave van kunst een grote rol in het nieuws en de politiek. Krantenkoppen als ‘Eis bij teruggaaf roofofstal niet opnieuw hard bewijs’ en ‘Frankrijk moet Afrikaans erfgoed teruggeven’ halen regelmatig het nieuws. Vaak gaat het in deze gevallen over roofofstal, een van de categorieën waarbij sprake kan zijn van restitutie, ofwel repatriëring.¹ Het gaat hierbij om de teruggave van objecten die op illegale wijze zijn verkregen aan het land van oorsprong. De meest voorkomende zaken op dit gebied zijn koloniale roofofstal en nazi-roofofstal, maar er zijn ook zaken die veel verder teruggaan. Een voorbeeld hiervan zijn de Parthenon Marbles, ook wel bekend als de Elgin Marbles. Over de Parthenon Marbles bestaat al twee eeuwen een publiek debat met verschillende spelers en twee duidelijke kampen.

Lord Byron was een van de eerste Britten die publiekelijk zijn afkeer aan uitte over de komst van de Parthenon Marbles naar het Verenigd Koninkrijk. Over Elgin zei hij: “What right had he to remove the precious stones of a weak nation? What right had he to raise his hand against a building that had stood whole for two thousand years?”² Byron was ook niet de laatste, want jaren later bracht een andere bekende dichter, John Keats, zijn mening onder de mensen aan de hand van een van zijn bekendste sonnetten, ‘On Seeing the Elgin Marbles.’

De Parthenon Marbles zijn een groep beelden die door de Lord van Elgin Thomas Bruce tussen 1801 en 1812 zijn verwijderd van de Akropolis en zijn meegenomen naar het Verenigd Koninkrijk.³ Dit was de uitkomst van een expeditie die Bruce hield naar aanleiding van de zoektocht naar antieke objecten in Griekenland. Het lukte Bruce aanvankelijk niet om de interesse van de Britse overheid te wekken om een expeditie naar Griekenland te sturen.⁴ Hij wist zelf toch een team bijeen te krijgen om de tocht te ondernemen.⁵ Volgens de historicus Jacob Rothenberg was het Bruce’ oorspronkelijke idee om gipsen afdrukken en tekeningen te maken en niet om de beelden die nog vastzaten aan het Parthenon te verwijderen of om de beelden die al op de grond lagen mee te nemen.⁶ Dit idee zou in de jaren die volgden geleidelijk

¹ John Henry Merryman, ‘Thinking about the Elgin Marbles’, in: John Henry Merryman, *Thinking about the Elgin marbles: critical essays on cultural property, art and law* (2^e editie Alphen aan den Rijn 2009), 29.

² Theodore Vrettos, *The Elgin Affair: The Abduction of Antiquity’s Greatest Treasures and the Passions It Aroused* (New York 1997), 132.

³ Ibidem, 24.

⁴ Jacob Rothenberg, *“Descensus ad terram”: the acquisition and reception of the Elgin marbles* (New York 1977), 145.

⁵ Rothenberg, *“Descensus ad terram”*, 146.

⁶ Ibidem, 148.

ontstaan. Zo was zijn werknemer Philip Hunt bezig met een verzoek aan de Osmaanse autoriteiten in Constantinopel voor meer vrijheid met betrekking tot de beelden.⁷ Nadat er verbetering was opgetreden in de verstandhouding tussen het Verenigd Koninkrijk en het Osmaanse Rijk, kreeg de groep van Bruce toestemming om te schetsen, beelden na te maken en beelden op te graven.⁸ Over deze goedkeuring is echter veel te doen, omdat volgens velen niet duidelijk in het document wordt beschreven of dit alleen gaat over de beelden die al op de grond lagen, of ook over de beelden die nog aan het Parthenon vastzaten. Het document is verloren gegaan, waardoor er niet meer gecontroleerd kan worden wat er daadwerkelijk heeft gestaan. Wel is er een Italiaanse vertaling van het document bewaard gebleven. Voor Bruce was dit voldoende aanleiding om beelden van het Parthenon af te halen, waardoor grote schade aan het gebouw is toegebracht.⁹ Uiteindelijk zijn de beelden naar het Verenigd Koninkrijk vervoerd en in 1816 verkocht aan de Britse regering.¹⁰

Byron en Keats zijn niet de enigen die in de loop der jaren hun mening hebben gegeven over het verwijderen van de beelden. Hier is al twee eeuwen lang discussie over en de laatste jaren hebben meerdere bekende personen zich gemengd in het debat. Zo hebben onder andere de acteurs Matt Damon en George Clooney zich in 2014 uitgesproken voor de terugkeer van de beelden.¹¹ Ook de bekende Britse komiek Stephen Fry is al jaren een bekende stem in het debat. Maar ook in de Britse politiek is de laatste jaren weer een stijging te zien in de aandacht voor de Parthenon Marbles, voornamelijk door de naderende Brexit. Zo heeft Jeremy Corbyn in een interview gezegd dat als hij Minister-President wordt, hij de beelden aan Griekenland teruggeeft.¹² Toch zijn er ook velen tegen de terugkeer van de beelden naar Griekenland. Dit debat zal dan ook centraal staan in dit eindwerkstuk.

Dit eindwerkstuk stelt de volgende vraag: Welke veranderingen zijn er tussen het begin van de negentiende eeuw en nu in de Britse opinie opgetreden met betrekking tot het eigendom van de Parthenon Marbles? Deze vraag zal beantwoord worden in drie hoofdstukken, die zich richten op een bepaalde periode: 1800 tot 1945, 1945 tot 2000 en 2000 tot 2019. Deze periodes zijn gekozen, omdat de ideeën binnen de periodes redelijk gelijk zijn. De eerste periode wordt

⁷ Rothenberg, “*Descensus ad terram*”, 150-151.

⁸ Ibidem, 152.

⁹ William St. Clair. *Lord Elgin and the Marbles* (Londen 1967), 103.

¹⁰ Ibidem, 261.

¹¹ Mark Brown en Helena Smith, ‘George Clooney, Bill Murray and Matt Damon back return of Elgin Marbles’, *The Guardian*, 11 februari 2014. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/feb/11/george-clooney-bill-murray-matt-damon-elgin-marbles> (4 juni 2019).

¹² Jane Dalton, ‘Corbyn vows to return Elgin Marbles to Greece if he becomes prime minister’, *The Independent*, 3 Juni 2018. <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/corbyn-return-elgin-marbles-greece-british-museum-a8381681.html> (27 April 2019).

beëindigd door de Tweede Wereldoorlog, waarna er binnen de politieke opinie meer gaat veranderen op het gebied van de Marbles. De tweede periode wordt gekenmerkt door de opkomst van internationale organisaties en commissies gericht op repatriëring. Door de vernieuwde situatie en aandacht breekt er weer een verandering aan binnen de opinie. Tot slot wordt de laatste periode gekenmerkt door de opkomst van het debat rond de Olympische Spelen en de Brexit. Zo is er geprobeerd om drie periodes te creëren die allen een verandering hebben in de gedachte over de Marbles.

Om de hoofdvraag te beantwoorden zal ik gebruik maken van diverse primaire bronnen, zoals krantenartikelen, debatten en gedichten. Door het bestuderen van bronnen zal worden gekeken of er gedurende deze periode een verandering is opgetreden of niet en waardoor deze verandering is ontstaan. De krantenartikelen zijn voornamelijk van *The Guardian* en *The Observer*. Deze bronnen zijn online in te zien. Hier is dan ook voor gekozen omdat ze op deze manier makkelijk toegankelijk zijn en in grote aantallen kunnen worden doorzocht. De valkuil voor deze bronnen is dat er bepaalde artikelen over het hoofd gezien kunnen worden door de grote hoeveelheid van krantenartikelen. Er wordt geprobeerd om de belangrijkste artikelen eruit te halen, maar het geeft dus geen waterdicht beeld. Ook de gedichten die gebruikt zullen worden zijn online te vinden of via secundaire literatuur toegankelijk. De valkuil voor gedichten is dat ze vaak om het punt heen dichten, dus er moet tussen de regels doorgelezen worden als er niet direct wordt gezegd wat er wordt bedoeld. Hierdoor kan het voorkomen dat een bepaald punt uit een gedicht wordt gemist. Hetzelfde geldt voor de parlementaire debatten, deze zijn ook online of via secundaire literatuur beschikbaar.

Er is al veel geschreven over de Parthenon Marbles en Thomas Bruce. Meestal gaat het om boeken over de artistieke waarde van de beelden of de manier waarop Bruce de beelden verkregen heeft. De bestaande literatuur die vooral van belang is zijn de boeken en artikelen die een bepaald standpunt innemen in het debat over de beelden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan *The Elgin Marbles: should they be returned to Greece?* van Christopher Hitchens. Dit boek geeft aan waarom de beelden terug zouden moeten naar Griekenland. Hitchens maakt hier tevens gebruik van andere personen die zijn mening deelden. Dit boek is belangrijk voor mijn onderzoek, omdat Hitchens in zijn boek de Britse opinie en zijn spelers weergeeft. Hij zet voors en tegens tegenover elkaar, die hij uit primaire bronnen haalt. Het boek is dus voornamelijk belangrijk voor de eerste twee hoofdstukken. Een ander boek dat gebruikt zal worden is *The Elgin Affair: The Abduction of Antiquity's Greatest Treasures and the Passions It Aroused* van Theodore Vrettos. Vrettos heeft meerdere boeken geschreven over Lord Elgin en zijn leven met de informatie die toentertijd beschikbaar was. Met dit boek geeft

hij daar een aanvulling op. Het is dan ook een verslag van de eigen belevingen van Elgin, waarin ook de meningen van anderen zijn opgenomen. Dit boek zal dus ook belangrijk zijn voor mijn onderzoek, voornamelijk voor het eerste hoofdstuk, omdat er verschillende spelers vanuit het debat naar voren komen in het boek, waaronder Byron, en diens relatie met Elgin. Dit geeft de opinie weer rond de tijd van de verkoop van de beelden.

Hoewel de Parthenon Marbles dus veelvuldig naar voren komen in de bestaande literatuur, is er nog maar weinig geschreven over het Britse debat dat al twee eeuwen gaande is over de beelden. Zo bestaat er nog geen overzicht van de verschillende kanten en hoe het debat zich heeft ontwikkeld door de tijd heen, iets waar deze scriptie duidelijk op ingaat door de veranderingen aan Britse zijde te onderzoeken. Zo zal er ook worden gekeken in hoeverre historische gebeurtenissen als oorlogen of bredere denkbeelden over kunstrestitutie invloed hebben gehad op het debat.

Waar in deze scriptie rekening mee gehouden moet worden is de betekenis van kunstrestitutie of repatriëring van kunst zelf. Deze begrippen worden gebruikt voor meerdere soorten restitutie die betrekking hebben op nazi-roofkunst of op koloniale roofkunst. In mijn scriptie zal ik echter alleen richten op de specifieke casus van de Parthenon Marbles en zullen de andere soorten repatriëring buiten beschouwing worden gelaten. Ook zal specifiek gekozen worden voor het spreken over repatriëring in plaats van restitutie. Er is hiervoor gekozen, omdat repatriëring het gangbare concept is in geval van cultureel erfgoed.¹³ Ook is restitutie niet specifiek de restitutie van kunst.

Tot slot zal er in mijn scriptie gebruik worden gemaakt van de term “Parthenon Marbles” in tegenstelling tot “Elgin Marbles.” De keuze voor “Parthenon Marbles” is ingegeven doordat het een neutraler beeld weergeeft. Bij de benaming “Elgin Marbles” wordt meteen een link gelegd met Thomas Bruce, waardoor het lijkt alsof het zijn beelden zijn. Die benaming geeft al een oordeel af over de eigenaar van de beelden. Het beste is om dit te proberen te voorkomen.

¹³ Merryman, ‘Thinking about the Elgin marbles’, 29.

3. Hoofdstuk 1: 1800-1945

3.1 Inleiding

Na jaren van financiële frustratie besloot Lord Elgin een koper te zoeken voor de Parthenon Marbles. Hij wilde de beelden graag verkopen aan het publiek. Hij zocht hiervoor contact met de Britse regering en deed een voorstel voor de oprichting van een commissie die zou bepalen of de beelden gekocht werden of niet.¹⁴ De kamer was echter verdeeld, omdat velen wisten dat de manier waarop Elgin aan de beelden was gekomen controversieel was. Ook kon de Britse regering op dat moment het geld voor de beelden niet missen. Toch vonden de meesten het een aanbieding van onschatbare waarde. Wat is er uiteindelijk besloten en heeft dit invloed gehad op de opinie over de beelden?

Dit hoofdstuk zal ingaan op de periode vanaf de aankoop van de beelden door de Britse regering tot aan de Tweede Wereldoorlog, van 1800 tot 1945. Deze periode wordt gekenmerkt door de Griekse onafhankelijkheidsstrijd en de twee wereldoorlogen. Er zal in deze periode worden gekeken naar wat de voornaamste denkbeelden zijn over de Parthenon Marbles en of ze met de jaren veranderen. Dit zal vooral worden gedaan aan de hand van het parlementaire debat in 1816, poëzie en krantenartikelen. Deze bronnen zullen een overzicht geven van wat er werd gedacht binnen de politiek, onder dichters en de gewone bevolking.

3.2 Politiek

In 1816 vond in de Britse House of Parliament het debat plaats over de aankoop van de Parthenon Marbles. Dit debat werd gestart nadat Lord Elgin bij het begin van de nieuwe parlementaire sessie een petitie aan de regering voordroeg om een geselecteerde commissie aan te stellen. Deze commissie zou gaan bekijken of de beelden door de overheid gekocht moesten worden. Zo moest er worden bekeken wat de beelden waard waren, hoe ze in het bezit van Elgin waren gekomen en wat de overheid ervoor zou willen betalen.¹⁵ De beelden waren al bekende

¹⁴ Rothenberg, *“Descensus ad Terram”*, 359.

¹⁵ St. Clair, *Lord Elgin and the Marbles*, 250.

objecten binnen het Verenigd Koninkrijk. Velen vonden het een aanwinst voor de Britse kunst. Toch was er ook al discussie over de manier waarop Elgin de beelden had verkregen.¹⁶

Op 23 februari 1816 werd er gedebatteerd over de mogelijke oprichting van de commissie. Door velen werd afgevraagd of het wel aan Britse ambassadeurs in het buitenland was om voordelen te halen uit objecten die behoren tot het land waar ze verbleven.¹⁷ Zo waren sommigen voor de aanstelling van de commissie door de enorme kunstwaarde en sommigen tegen door de twijfel over de aanwinst.¹⁸ John Newport, een leidende criticus over de Parthenon Marbles, twijfelde ook over hoe de beelden verkregen waren en of dit wel in lijn was met de Britse reputatie. Hetzelfde gold voor Thomas Babington, een Engelse politicus, wie zei “If these remains of antiquity were not honourably acquired, he hoped we should have nothing to do with them.” Zo waren sommigen bang dat ambassadeurs, naar het voorbeeld van Elgin, handelaren zouden worden in de kunst. Ook was er sprake van een probleem met het geld. Velen vonden dat de Britse regering het geld niet kon missen voor de aankoop van de beelden. Wel wilden de meesten de beelden graag in hun bezit krijgen.¹⁹ De commissie werd uiteindelijk toch opgericht en het onderzoek begon.²⁰

Op 7 juni 1816 werd het debat vervolgd en werd er ingegaan op de bezwaren die in eerste instantie al tegen de oprichting van een commissie werden geuit. Zo werd beschreven dat er vanuit Athene, Constantinopel, of ergens anders geen bezwaren waren geuit tegen het weghalen van de beelden en sommigen gingen zelfs zo ver door te zeggen dat Grieken hielpen met het weghalen van de beelden.²¹ Tijdens de tweede bijeenkomst was er nog steeds sprake van onenigheid binnen de politiek. Zo waren politici als Hugh Hammersley nog steeds tegen de aankoop van de beelden, omdat de aanwinst door Elgin volgens hem niet eerlijk was verlopen.²² Zo zou Elgin Britse successen van het Verenigd Koninkrijk tegen de Fransen in Egypte hebben gebruikt om de beelden in handen te krijgen.²³ Ook zou Elgin niet hebben gehandeld naar de toestemming die hij had gekregen.²⁴ Uiteindelijk werden de beelden in juni

¹⁶ Christopher Hitchens, *The Elgin Marbles: should they be returned to Greece?* (Londen 1987), 127.

¹⁷ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 127.

¹⁸ Ibidem, 128.

¹⁹ Ibidem, 129.

²⁰ St.Clair, *Lord Elgin and the Marbles*, 256.

²¹ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 130.

²² John Henry Merryman, Albert E. Elsen en Stephen K. Urice, *Law, Ethics and the Visual Arts* (5e editie Alphen aan den Rijn 2007), 351.

²³ Merryman, *Law, Ethics and the Visual Arts*, 352.

²⁴ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 135.

1816 verkocht aan de regering.²⁵ De originele motie werd uiteindelijk aangenomen, tweeëntachtig stemden voor de aankoop en dertig tegen.²⁶

Vijf jaar later, in 1821, startte in het Osmaanse Rijk op meerdere plekken revoluties, waaronder in Griekenland.²⁷ De ideeën voor de revolutie stamden uit de zeventiende eeuw. Het waren de Grieken die naar andere Europese landen waren geëmigreerd die de potentie van een Griekse Revolutie zagen.²⁸ Bij het uitbreken van de revolutie in 1821 was het nog niet duidelijk dat de motieven van de lokale Grieken en de overzeese Grieken zeer van elkaar verschilden.²⁹ De revolutie begon met geweld, in plaats van een campagne.³⁰ Veel gemeenschappen werden tegen beter weten in de revolutie ingetrokken. De Osmaanse regering besloot om het geweld te bestrijden met geweld.³¹ Langzamerhand kreeg de Osmaanse regering het bestuur over de gebieden terug.³²

In het Verenigd Koninkrijk kreeg de Griekse Revolutie eerst minder aandacht dan in andere Europese landen. Er verschenen wel artikelen in kranten, maar over hulp werd niet gesproken.³³ In 1822 en 1823 gingen veel vrijwilligers na hun komst in Griekenland weer op weg naar huis, getekend door de gebeurtenissen. In de eerste jaren van de revolutie ging de komst van vrijwilligers voornamelijk samen met de Philhellenes, dit was een stroming binnen de literatuur en kunst die aan het begin van de negentiende eeuw zijn weg door Europa had gemaakt. In 1823 was er een opleving van de Philhellenes, maar dit keer onder leiding van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.³⁴ Vandaar dat in 1823 ook het London Greek Committee werd opgericht, in de komende jaren de belangrijkste wereldwijde Philhelleense organisatie.³⁵ Het eerste en belangrijkste succes van de organisatie was het binnenhalen van Lord Byron.³⁶ Byron zag zichzelf in een militaire rol, in tegenstelling tot de London Greek Committee, en had voor zijn vertrek een privéleger ingehuurd. Dit vormde uiteindelijk de Byron Brigade.³⁷ Hier sloten zich ook Philhellenes uit heel Europa bij aan.³⁸ Byron overleed in 1824 aan malaria.³⁹

²⁵ St.Clair. *Lord Elgin and the Marbles*, 261.

²⁶ Merryman, *Law, Ethics and the Visual Arts*, 354.

²⁷ C.M. Woodhouse, *The Greek War of Independence: Its Historical Setting* (Londen 1952), 42.

²⁸ William St. Clair, *That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence*, 9.

²⁹ St. Clair, *That Greece Might Still Be Free*, 22.

³⁰ Woodhouse, *The Greek War of Independence*, 51.

³¹ St. Clair, *That Greece Might Still Be Free*, 2-3.

³² Woodhouse, *The Greek War of Independence*, 93.

³³ St. Clair, *That Greece Might Still Be Free*, 58.

³⁴ *Ibidem*, 134.

³⁵ *Ibidem*, 140.

³⁶ *Ibidem*, 150.

³⁷ *Ibidem*, 173.

³⁸ Roderick Beaton, *Byron's War: Romantic Rebellion, Greek Revolution* (New York 2013), 194.

³⁹ Beaton, *Byron's War*, 263.

Waarna de Byron Brigade niet lang overleefde.⁴⁰ Volgens St. Clair werd Byron door zijn dood de held die hij anders nooit zou zijn geworden.⁴¹ In 1826 bereikte de revolutie zijn dieptepunt met een nieuwe aanval vanuit het Osmaanse Rijk.⁴² Het gebied van de Grieken werd steeds kleiner, totdat de Akropolis het enige fort was dat ze in handen hadden.⁴³ In Mei 1827 werd de Akropolis overgenomen en was het wachten tot het laatste stuk van vrij Griekenland werd ingenomen.⁴⁴ Eind oktober was Griekenland echter opeens gered. Op 20 oktober 1827 hebben het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Rusland samen de volledige Egyptische en Turkse vloot verwoest, waardoor ze niet meer konden winnen.⁴⁵ Griekenland was vrij.⁴⁶

In de politiek is vanaf het begin af aan dus al een groot verschil te zien tussen beide kampen en zelfs bij de aankoop van de beelden was de kamer diep verdeeld. Na het debat van 1816 is er in de politiek niet veel gesproken over de Parthenon Marbles. In 1924 waagde Harold Nicolson echter een poging binnen het ministerie van buitenlandse zaken. Hij was een medewerker gespecialiseerd in Griekse relaties. Geïnspireerd door Lord Byron was het zijn idee om op de sterfdag van Byron een deel van de beelden terug te geven aan Griekenland.⁴⁷ Dit voorstel werd echter afgekeurd door Ramsay MacDonalds.⁴⁸ Zulke inzichten als Nicolson had waren niet heersend bij buitenlandse zaken of in de politieke klasse. De Griekse opinie werd veelal genegeerd. Een verandering vond echter tijdens in de Tweede Wereldoorlog. Aan het einde van 1940 werd voorgesteld om de beelden terug te sturen naar Griekenland in ruil voor samenwerking tijdens de oorlog. Thelma Cazalet-Keir opperde de parlementaire vraag of na Griekenlands steun in de oorlog de minister president een wet wilde aannemen die ervoor zou zorgen dat de Parthenon Marbles terug zouden kunnen naar Griekenland.⁴⁹ Deze discussie ging door in 1941 tot er op 23 januari een einde aan werd gemaakt door de Minister-President die zei dat ze hier niet toe bereid waren.⁵⁰

⁴⁰ St. Clair, *That Greece Might Still Be Free*, 181.

⁴¹ *Ibidem*, 183.

⁴² *Ibidem*, 292.

⁴³ *Ibidem*, 317.

⁴⁴ *Ibidem*, 330.

⁴⁵ Woodhouse, *The Greek War of Independence*, 124.

⁴⁶ Beaton, *Byron's War*, 125.

⁴⁷ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 73.

⁴⁸ *Ibidem*, 74.

⁴⁹ Vrettos, *The Elgin Affair*, 205.

⁵⁰ *Ibidem*, 211.

3.3 Poëzie

*“But who of all the plunderers of yon fame
On high, where Pallas lingered, loth to flee
The latest relic of her ancient reign,
The last, the worst, dull spoiler, who was he?
Blush, Caledonia! Such thy son could be.
England! I joy no child he was of thine;
Thy free-born men should spare what once was free,
Yet they could violate each saddening shrine
And bear these altars o’er the long reluctant brine.”*⁵¹

Dit zijn de eerste regels uit één van Lord Byrons bekendste gedichten, ‘Childe Harold’s Pilgrimage.’ Hierin wordt duidelijk dat Byron zich verzette tegen de daden van Lord Elgin. In dit gedicht beschreef hij gebeurtenissen die hij had meegemaakt tijdens zijn verblijf in Griekenland.⁵² Hij liet zich waarschijnlijk negatief uit over Elgin, omdat Byron ruïnes associeerde met de dood.⁵³ Hij zag het meenemen van de beelden dus als het schenden van de doden.⁵⁴ In de jaren hierna wilde Byron één van zijn andere bekende gedichten, ‘the curse of Minerva’, uitbrengen. Dit gedicht zou zijn tegengehouden bij de drukkerij als een dienst aan Lord Elgin, maar later verspreidde Byron het gedicht toch onder zijn vrienden.⁵⁵

Byron was toegewijd aan Griekenland, vandaar dat hij waarschijnlijk twee gedichten heeft geschreven over de Parthenon Marbles. Hij wordt dan ook als een van de weinige Britten gezien die de emoties van de Grieken begreep.⁵⁶ Zelfs honderd jaar later werd er nog gekeken naar de manier waarop Byron inging tegen Elgin, zoals in het volgende citaat “[...] since he was violently abused by Byron for bringing the frieze to England.”⁵⁷

Ook in het parlementaire debat van 1816 was de mening van Byron over opportunisme en ontheiliging aanwezig. Zo werd op 7 juni 1816 het eerste genoteerde voorstel voor de terugkeer van de beelden gedaan door Hugh Hammersley. Hij deed dit door een voorstel te

⁵¹ Vrettos, *The Elgin Affair*, 132.

⁵² Beaton, *Byron’s War*, 7.

⁵³ *Ibidem*, 12.

⁵⁴ *Ibidem*, 13.

⁵⁵ Vrettos, *The Elgin Affair*, 158-159.

⁵⁶ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 62.

⁵⁷ ‘Our London correspondence’, *The Manchester Guardian*, 14 juni 1927. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/477402038/917F923022649B5PQ/202?accountid=14772> (5 mei 2019).

schrijven ter aanvulling van het wetsontwerp over de aankoop van de beelden. Hierin maakte hij duidelijk dat de overheid een bedrag van 25.000 pond aan Lord Elgin zou betalen. Volgens zijn voorstel zouden de beelden bij elkaar worden gehouden totdat de overheid van wie de beelden onrechtmatig zijn verkregen de beelden terug vraagt. Dit terugvragen kan gebeuren door de huidige of toekomstige heerser over Athene. De beelden zijn volgens hem alleen in het bezit van het Verenigd Koninkrijk om de beelden te beschermen en ze veilig te bewaren in het British Museum.⁵⁸

“[...] for the collection in order to recover and keep it together for that government from which it has been improperly taken [...] stating that Great Britain holds these marbles only in trust till they are demanded by the present, or any future, possessors of the city of Athens[...].”

Hij maakt hier gebruik van enkele dezelfde argumenten als vandaag de dag. Dit geldt echter ook voor één van zijn tegenstanders, John Wilson Croker. Hij vond het niet nodig dat zij zich bezig hielden met latere overheersers van de klassieke regio. Hij kon niet begrijpen dat de Grieken recht hadden op de beslissingen over hun eigen objecten of het heersen over Athene. Volgens Hitchens waren de meeste Britse parlementariërs te zelfvoldaan om het punt van Hammersley te zien.⁵⁹

Lord Byron was niet de enige die zich doormiddel van poëzie uitliet over de komst van de beelden naar het Verenigd Koninkrijk. Ook John Keats schreef in 1817 twee sonnetten over de Parthenon Marbles, waaronder ‘On seeing the Elgin Marbles.’ Keats’ punt komt minder duidelijk in zijn sonnetten terug, door zijn gebruik van onder andere ‘browless idiotism’ in zijn sonnet, maar hij is erg positief over de Parthenon Marbles.⁶⁰ De beelden zouden de Griekse wereld openen voor mensen die geen Grieks kenden.⁶¹

Ook in kranten werden gedichten gepubliceerd, zoals die van Roger Casement in 1891. Uit zijn gedicht is duidelijk te lezen wat zijn intenties waren. “Give back the Elgin Marbles; let them lie. Unsullied, pure beneath the Attic sky.”⁶² Uit deze regels blijkt meteen dat hij staat voor de terugkeer van de beelden.

⁵⁸ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 63.

⁵⁹ Ibidem, 63-64.

⁶⁰ James Cuno, *Who Owns Antiquity?: Museums and the Battle over our Ancient Heritage* (Princeton 2008), X.

⁶¹ Vrettos, *The Elgin Affair*, 168.

⁶² Hitchens, *The Elgin Marbles*, 71.

3.4 Lectuur

In de kranten is ook verdeeldheid te zien als het gaat om de Parthenon Marbles. Dit komt onder andere naar voren in een artikel uit 1844, waarin wordt aangegeven dat Dr. Vaughan een lezing heeft gegeven over Athene. Hierin heeft Vaughan de komst van de Parthenon Marbles naar het Verenigd Koninkrijk verdedigd door te beargumenteren dat ze van grotere waarde zijn voor de kunst in London dan in Athene.⁶³ Dit is een standpunt dat vaak ingenomen wordt als het gaat om of de beelden in het Verenigd Koninkrijk moeten blijven. Hier komt nog bij dat er in de negentiende eeuw in kranten vaak werd gesproken van ‘onze’ beelden. Ook in 1899 komt nog een argument naar voren voor deze kant van het debat. Zo zouden de beelden als ze in Griekenland waren gebleven elke dag worden blootgesteld aan vernielingen en zouden de beelden net als andere beelden in de voorgaande jaren op deze manier verdwijnen.⁶⁴

Toch werd ook de andere kant van het debat veelal belicht in de kranten. Zo werd er in 1884 al afgevraagd wat de Britse aanspraak op de beelden nou werkelijk was. “Meantime it would be interesting to ask what, in international equity – which, of course, will someday come in to supplement international law – is our own precise title to the Elgin Marbles?”⁶⁵

In 1890 verscheen een opiniestuk in de *Observer*. Dit artikel was geschreven door Frederick Harrison en beargumenteerde waarom de beelden terug moeten naar Griekenland. Dit heeft volgens hem voornamelijk te maken met dat het Verenigd Koninkrijk de Ionische eilanden een paar jaar eerder had teruggegeven, waardoor dit het juiste was om te doen.⁶⁶ Ook Alex Devine zou vijftientig jaar later in 1915 graag willen dat de beelden teruggaan naar Griekenland. Hij heeft het over een onbeschrijflijke schuld die wij hebben aan de Grieken. “[...] Who hopes to see the day when these glorious marbles will be returned to Athens by Englishmen and reinstalled in their old position once more [...]”⁶⁷

⁶³ ‘Local and Provincial Intelligence’, *The Manchester Guardian*, 10 april 1844. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473550544/53A8DE7B57FC472FPQ/1?accountid=14772> (29 april 2019).

⁶⁴ ‘Our London Correspondence’, *The Manchester Guardian*, 27 juli 1899. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473541415/9C4EB8CCB2024297PQ/356?accountid=14772> (4 juni 2019).

⁶⁵ ‘Notes’, *The Observer*, 26 oktober 1884. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473730341/917F923022649B5PQ/120?accountid=14772> (29 april 2019).

⁶⁶ ‘The Magazines’, *The Observer*, 30 november 1890. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473783107/917F923022649B5PQ/126?accountid=14772> (29 april 2019).

⁶⁷ Alex Devine, ‘Greece and the Elgin Marbles’, *The Observer*, 21 februari 1915. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/480730502/917F923022649B5PQ/170?accountid=14772> (29 april 2019).

Na een periode van stilte verschijnt in 1927 weer een artikel. Hierin wordt beschreven dat sinds de komst van de beelden naar het Verenigd Koninkrijk er met intervallen gediscussieerd wordt. Zo zou het in 1927 voornamelijk een academisch debat zijn geweest.⁶⁸ Ook in 1939, vlak voor het uitbreken van de oorlog, verschijnt er nog een stuk over de beelden. “The Elgin marbles are at once a cause of pride and of shame (or at least embarrassment) to this country: of pride because it is pleasing to have the finest group of sculpture from the Parthenon in London, of shame because we have no very good right to keep it here.”⁶⁹

3.5 Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat het moment dat de beelden vanuit Griekenland naar het Verenigd Koninkrijk kwamen het debat al werd gestart. Vanaf het begin af aan is iedereen verdeeld over het onderwerp. Dit komt dan ook naar voren in de politiek, in kranten en zelfs in poëzie. Beide kanten van het debat worden belicht, maar wat opvalt is dat in de poëzie en kranten voornamelijk ten behoeve van de terugkeer van de beelden wordt gesproken, terwijl het in de politiek veel meer gaat over waarom de beelden dan wel in het Verenigd Koninkrijk moeten blijven. Er is dus een onderscheid te zien in wat er in de politiek werd gedacht over het onderwerp en wat anderen erover dachten.

Als er wordt gekeken naar de verandering over tijd is te zien dat er voornamelijk geheel in het begin van het debat gebruik werd gemaakt van poëzie, terwijl daarna steeds meer gebruik werd gemaakt van kranten. In de kranten is ook te zien dat waar er eerder voornamelijk werd gesproken over het behouden van de beelden er richting het einde van de periode meer een opkomst is in de hoeveelheid artikelen over de terugkeer van de beelden. Toch is er niet een duidelijk verschil te zien in verschuiving van mening van het begin van de periode tot het einde. Dit komt omdat meteen vanaf het begin de samenleving al was opgedeeld in twee kampen en aan het einde van de periode was dit nog steeds het geval. Er is alleen een verschuiving te zien in de hoeveelheid bronmateriaal dat er beschikbaar is.

⁶⁸ ‘Our London correspondence’, *The Manchester Guardian*, 14 juni 1927. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/477402038/917F923022649B5PQ/202?accountid=14772> (29 april 2019).

⁶⁹ *The Manchester Guardian*, 24 mei 1939. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/484620895/917F923022649B5PQ/244?accountid=14772> (29 april 2019).

4. Hoofdstuk 2: 1945-2000

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk zal gaan over de naoorlogse periode. Deze periode werd gekenmerkt door de wederopbouw en de opkomst van internationale organisaties, voornamelijk gericht op het bewaren van de vrede. Ook organisaties als UNESCO werden opgericht voor de bescherming van cultuur en onderwijs. Een ander belangrijk kenmerk van deze periode was de dekolonisatie, wat ervoor zorgde dat vele landen hun culturele erfgoed dat was verplaatst naar de kolonisator terug wilden. Het was een periode die, in geval van cultureel erfgoed, zich meer bezig ging houden met de repatriëring. Hier zal dan ook op worden ingegaan in dit hoofdstuk. Hebben deze veranderingen invloed gehad op de Britse opinie over de Parthenon Marbles? Een andere grote gebeurtenis in deze periode was het dictatorschap in Griekenland. Heeft dat ook invloed gehad op de discussie? Hier zal naar worden gekeken aan de hand van onder andere internationale rapporten. Ook zal er worden gekeken naar krantenartikelen.

4.2 Politiek

In de periode na de tweede wereldoorlog volgde de opinie dezelfde lijnen als in de eerdere eeuwen, er bestonden nog steeds twee kampen binnen het debat. In 1961 werd een vraag over de beelden gesteld in de Britse tweede kamer door Harold Macmillan, of het nu niet de goede tijd was om de beelden terug te geven. De volgende dag verscheen er in de *Times* echter een editorial die de verkeerde indruk wekte en had dan ook de titel, 'Bought and paid for' waarin de indruk wordt gewekt dat lord Elgin de beelden heeft gekocht, wat niet het geval was.⁷⁰ Hierna is niets meer gehoord van Macmillan.⁷¹

Na de jaren '60 was het een periode rustig in de Britse politiek, totdat er veel veranderde in het internationale politieke landschap. Na de afschaffing van de dictatuur in Griekenland in 1974 keerde de culturele en politieke relaties met andere landen weer terug en kwam Griekenland uit de internationale isolatie.⁷² Griekenland werd lid van de UNESCO commissie,

⁷⁰ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 79.

⁷¹ Ibidem, 80.

⁷² Ibidem, 83.

ook wel de Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation. In het rapport van 1983 wordt aangegeven dat de Griekse regering een claim gaat indienen bij de Britse regering voor de terugkeer van de Parthenon Marbles. Ook is aangegeven dat Griekenland van plan is volledig gebruik te maken van de bilaterale onderhandelingen onder supervisie van de commissie.⁷³ Hierbij is belangrijk dat het niet de intentie is van Griekenland om in alle categorieën objecten die ooit uit Griekenland zijn meegenomen terug te vragen. Ze willen alleen objecten terug die onderdeel waren van unieke monumenten, waaronder de Parthenon Marbles. Hiervoor vraagt Griekenland steun van de Commissie.⁷⁴

In 1983 heeft Melina Mercouri, namens de Griekse regering, dan ook officieel gevraagd om de terugkeer van de beelden.⁷⁵ Hierdoor kreeg het debat grotere bekendheid onder de Britten.⁷⁶ Zo zou er een jaar na deze aanvraag waarschijnlijk geen forum in het Verenigd Koninkrijk zijn geweest waar de terugkeer van de beelden niet is besproken.⁷⁷ Mercouri was wereldwijd al een bekende actrice en nu ook de Griekse minister van cultuur.⁷⁸ De aanvraag werd in 1984 door de Britse regering afgewezen.

Binnen het Verenigd Koninkrijk was wel steun voor de vraag om de terugkeer van de beelden, door bijvoorbeeld de oud leider van de Labour Partij, Neil Kinnock. Hij heeft zijn steun gegeven aan de terugkeer van de beelden tijdens zijn bezoek aan Griekenland. Volgens hem is ‘the Parthenon without the marbles is like a smile with a missing tooth.’ Elk dispuut over de beelden moet volgens hem worden opgelost met de juiste geschiedenis en logica. De beelden moeten worden teruggebracht naar een plek dicht bij de Akropolis, wat een grote verandering is met zijn eerdere mening. Zo vond hij eerst dat de beelden gedeeld eigendom moesten worden van het Verenigd Koninkrijk en Griekenland.⁷⁹ Ook een andere voormalige Labour leider, Michael Foot, heeft gezegd dat hij vindt dat de beelden moeten terugkeren naar Griekenland. Zo zouden de beelden moeten terugkeren op de tweehonderdste verjaardag van de dichter Lord Byron. De minister van cultuur, Richard Luce, zei interesse te hebben in deze

⁷³ UNESCO, ‘Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation, 3rd session, Istanbul, 1983; final report (1983)’, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000057838?posInSet=4&queryId=874a9e7a-3d44-4b09-9d16-3b9e2bab37fb> (18 Maart 2019), 5.

⁷⁴ UNESCO, ‘Intergovernmental Committee’, 6.

⁷⁵ Merryman, ‘Thinking about the Elgin Marbles’, 24.

⁷⁶ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 83.

⁷⁷ Ibidem, 84.

⁷⁸ Merryman, ‘Thinking about the Elgin Marbles’, 24.

⁷⁹ ‘Kinnock backs Marbles Campaign’, *The Guardian*, 6 januari 1984. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186574447/D386B963CE4E43FDPO/5?accountid=14772> (5 juni 2019).

viering, maar toonde weinig hoop voor de teruggave van de beelden. Zo is de regering bang dat een eventuele teruggave zorgt voor de leegloop van het British Museum.⁸⁰

In het Verenigd Koninkrijk is ook een commissie voor de terugkeer van de Parthenon Marbles opgezet.⁸¹ De commissie laat bij de volgende bijeenkomst verder ook weten dat er na de afwijzing van de aanvraag door het Verenigd Koninkrijk geen nieuwe ontwikkelingen zijn geweest. Echter, de commissie zegt wel dat er een verandering is geweest in de houding van het Verenigd Koninkrijk, ze zouden nu meer begrip tonen voor het probleem.⁸² De commissie doet er alles aan om vooruitgang te boeken in de discussie.⁸³

In 1986 werd een lid van de Board of Trustees van het British Museum, Sir David Wilson, in een discussie bij de BBC gevraagd om een reactie op Mercouri's mening over de terugkeer van de beelden. Hij schoof zijn mening niet onder stoelen of banken en zei dat hij het een grotere schande vond om de beelden uit het British Museum te halen dan om het Parthenon op te blazen.⁸⁴ Hij werd door de presentator gevraagd of hij dit echt meende, waarna hij naar repatriëring verwees als cultureel fascisme en een cultureel gevaar.⁸⁵ Later nuanceerde hij deze uitspraak iets door te zeggen dat hij hiermee niet de Griekse patriotten bedoelde, maar de Britse voorvechters van dit doel.⁸⁶

Hierna was er een periode van rust binnen de discussie, tot een groep van drieëndertig Labour ministers een motie indienden in het House of Commons om de beelden terug te sturen naar Griekenland. Ze beargumenteerden dat het nu tijd was om de beelden terug te sturen, omdat de publieke opinie over het behoud van de beelden was veranderd.⁸⁷

⁸⁰ David McKie, 'Give marbles back to Greece on Byron's birthday, says Foot', *The Guardian*, 21 juni 1986.

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186680881/E7861671A6474E4DPQ/1?accountid=14772> (5 juni 2019).

⁸¹ Merryman, *Thinking about the Elgin marbles*, 25.

⁸² UNESCO, 'Report by the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation, UNESCO General Conference (1987) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000075160?posInSet=9&queryId=8f469fd3-a5eb-4c4e-ba51-ba7a92f11a90> (17 Maart 2019), 3.

⁸³ UNESCO, 'Report by the Intergovernmental Committee', 4.

⁸⁴ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 98.

⁸⁵ Ibidem, 99.

⁸⁶ Ibidem, 100.

⁸⁷ Vrettos, *The Elgin Affair*, 211-212.

4.3 Lectuur

In de jaren zestig was er een opkomst te zien van opiniestukken over de Parthenon Marbles, deze trend volgde echter niet in de politiek.⁸⁸ Het leek er volgens Hitchens op dat aan het einde van de jaren zestig een dieptepunt naderde in het debat. Dit zou een gevolg zijn van de internationale isolatie van Griekenland na het instellen van een dictatuur in 1967.⁸⁹

In de jaren tachtig is rond de aanvraag van Griekenland voor de terugkeer van de beelden weer een stijging te zien in het aantal artikelen dat over het onderwerp naar buiten kwamen. Zo ook een artikel over een pamflet van de Britse commissie voor de restitutie van de Parthenon Marbles. Hun doel was om Lord Elgin als redder van de beelden aan de kaak te stellen en om de punten die het British Museum maakt voor het behoud van de beelden onderuit te halen.⁹⁰

Peter Thompson schrijft in zijn artikel in 1983 dat de discussie over de Parthenon Marbles veel stof heeft doen opwaaien. Zo zijn er in datzelfde jaar ook twee informele peilingen gedaan, waarvan één door de zender 'A+', die aangaf dat van zeshonderd bellers 435 voor de terugkeer van de beelden waren. Dit geeft echter een tegenstrijdig beeld met een peiling van de *Sunday Times*. Daar vond maar 35% van de bellers dat de beelden moesten worden teruggegeven, terwijl 46% hiertegen was.⁹¹

In 1983 was er ook een bijeenkomst die werd bijgewoond door diverse afgevaardigden van internationale musea. Deze bijeenkomst heeft laten zien dat de meeste van deze afgevaardigden de vraag van de Griekse overheid steunden in de vraag voor de beelden. Bij deze Council of Museums is een motie aangenomen die vraagt voor de repatriëring van cultureel erfgoed naar de landen van herkomst. Toch wordt er niet gedacht dat deze bijeenkomst en motie de gedachten van het British Museum zullen veranderen.⁹²

Ook zijn veel artikelen in deze periode gewijd aan de vraag van Melina Mercouri voor de teruggave van de beelden. In een artikel uit 1985 blijkt dat de Britse ambassadeur van

⁸⁸ Hitchens, *The Elgin Marbles*, 80.

⁸⁹ Ibidem, 83.

⁹⁰ 'Elgin Marbles surprise: Lord Elgin tells HUGODAVENPORT: 'they could return if...'', *The Observer*, 15 mei 1983. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/476830997/B569DC68D1FF4937PQ/4?accountid=14772> (11 mei 2019).

⁹¹ Peter Thompson, 'Why the Marbles are not just a museum piece', *The Guardian*, 27 juni 1983. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186539200/E2C6D6B354224B4CPQ/11?accountid=14772> (25 mei 2019).

⁹² 'Backing for the return of the Elgin marbles', *The Guardian*, 3 augustus 1983. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186470360/5F943A0C10FB44DCPO/9?accountid=14772> (3 juni 2019).

UNESCO antwoord moest geven op de Griekse vraag, maar dat dit antwoord standaard nee is. De auteur is het hier echter niet mee eens en hoopt dat de Britten wel onderhandelingen willen beginnen, “the marbles do not belong to us: they do not belong in London.”⁹³ Een jaar eerder was er een belangrijk artikel uitgekomen over de steun binnen de regering voor een eventuele terugkeer van de beelden. “Almost one third of MPs replying to a survey on the fate of the Elgin marbles now support their return to Greece.” Er is nu dus sprake van een derde die voor de terugkeer is. Dit is volgens de auteur een groot verschil met de vorige keer dat de ministers deze vraag moesten beantwoorden, net na de verkiezingen.⁹⁴

In de jaren hierna verscheen er weinig over de Parthenon Marbles in de Britse pers, tot in 1996 een nieuwe campagne werd aangekondigd door de Griekse overheid om de beelden terug te krijgen. Er is vernieuwde interesse voor een campagne, omdat verschillende Myceense objecten zijn teruggegeven door de Verenigde Staten. De nieuwe Griekse minister van cultuur, Stavros Benos, zegt dat de teruggave van deze beelden de zaak voor de Parthenon Marbles sterker maakt. Benos wil graag een oplossing bereiken met gesprekken om het vredig op te lossen. Zo zal er waarschijnlijk een nieuwe aanvraag worden gedaan bij het British Museum. Het British Museum heeft echter tot nu toe geweigerd om in gesprek te gaan.⁹⁵ De Grieken zullen volgende maand het punt dan ook aan de orde brengen bij de Europese Unie. Het Britse departement voor cultureel erfgoed heeft al gezegd zich tegen de terugkeer van de beelden te verzetten. Zo zouden ook leden van het bestuur van het British Museum de terugkeer van de beelden zien als een bedrog van hun principes en het zou zorgen voor het uiteenvallen van de collecties. De Britse commissie voor de restitutie van de Parthenon Marbles verzet zich tegen deze uitspraken door te zeggen dat de beelden zijn meegenomen van bezet gebied en dat Griekenland al heeft toegezegd geen andere claims te maken op oorspronkelijk Griekse objecten. Ook een afstammeling van Lord Elgin heeft zich gemengd in de discussie door te zeggen dat er alleen maar emotionele redenen zijn om de beelden terug te geven en dat als de beelden niet waren weggehaald ze zouden zijn verwoest.⁹⁶

⁹³ Christopher Price, ‘make a gift to Greece’, *The Guardian* 29 oktober 1985 . <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186576395/B569DC68D1FF4937PQ/5?accountid=14772> (25 mei 2019).

⁹⁴ John Torode, ‘more would return the marbles’, *The Guardian*, 3 augustus 1984 <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186468185/B569DC68D1FF4937PQ/11?accountid=14772> (25 mei 2019).

⁹⁵ Helena Smith, ‘Greece wins back priceless piece of : one success is reviving claims on ‘elgin’s loot’’, *The Guardian*, 5 februari 1996. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/187776119/FBBC547A740B4490PQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

⁹⁶ ‘Greece seeks European support for return of Elgin Marbles’, *The Guardian*, 29 november 1996. [https://search-proquest-](https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/187776119/FBBC547A740B4490PQ/1?accountid=14772)

In 1997 heeft de nieuwe Britse minister voor cultuur, Chris Smith, laten weten de Parthenon Marbles niet terug te geven aan Athene, ook al lijkt dit de wens te zijn van de meeste Britten. De beelden zijn volgens hem een belangrijk onderdeel van het British Museum. In Griekenland en het Verenigd Koninkrijk zorgde deze uitspraken voor verbazing.⁹⁷ De teruggave van de beelden werd gezien als een belofte door de eerdere Labour leider Neil Kinnock. Hij had gezegd dat zodra de Labour partij de macht kreeg de beelden teruggestuurd werden naar Griekenland.⁹⁸ Een peiling van de Britse ‘Channel 4’ had ook laten zien dat een grote meerderheid van de Britten voor de terugkeer was. Van de bijna 91.000 reacties was er 92% voor de terugkeer.⁹⁹ Tevens hebben meer dan honderd ministers ondertussen een motie ondertekend die stelde dat de regering onmiddellijk moest gaan onderhandelen met de Grieken. In het Europees Parlement werd een vergelijkbare motie gesteund door tweehonderdvijftig leden, waaronder meer dan veertig Labour leden.¹⁰⁰

In de tweede helft van de twintigste eeuw werden de argumenten om de beelden te houden steeds dunner, maar het British Museum weigerde nog steeds om de beelden terug te geven. Zo zouden ze in Athene lang niet zo goed af zijn als in Londen, de beelden zouden legaal zijn verkregen, etc. Ook diverse Britse academici weigeren de beelden terug te geven, al zijn zij meer bang dat het Griekse nationalisme aanwakkert bij een teruggave van de beelden.¹⁰¹ Dit terwijl Fiona Rose-Greenland beargumenteerd dat door de grote aandacht voor de beelden de Griekse oorsprong langzaam wordt weggevaagd en vervangen door nieuwe Britse nationaliteit.¹⁰² Anderen vinden het echter helemaal niet onze taak om daar op te letten. Zo zou met een weigering van het teruggeven dit effect ook kunnen worden bereikt. De Griekse minister van cultuur heeft in 1997 ook al eens aangegeven dat het niet gaat om Grieks erfgoed, maar om werelderfgoed.¹⁰³

com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/187762529/A607EBC9DAFF48A5PQ/1?accountid=14772 (4 juni 2019).

⁹⁷ Isabel Hilton, ‘Time to make Greeks a gift of their marbles’, *The Guardian*, 16 juli 1997. [https://search-proquest-](https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188066732/F1EFBF21703C47ACPQ/10?accountid=14772)

com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188066732/F1EFBF21703C47ACPQ/10?accountid=14772 (3 juni 2019).

⁹⁸ Yannis Hamilakis, ‘Stories from exile: fragments from the cultural biography of the Parthenon (or ‘Elgin’) marbles’, *World Archaeology* 31 (1999) 2, 303-320, aldaar 310.

⁹⁹ Hamilakis, ‘Stories from exile’, 312.

¹⁰⁰ Hilton, ‘Time to make Greeks a gift of their marbles’.

¹⁰¹ Isabel Hilton, ‘The museum should lose its marbles’, *The Guardian*, 10 november 1999.

[https://search-proquest-](https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188435138/70C429329489410EPQ/25?accountid=14772)
com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188435138/70C429329489410EPQ/25?accountid=14772 (3 juni 2019).

¹⁰² Fiona Rose-Greenland, ‘The Parthenon Marbles as icons of nationalism in nineteenth-century Britain’, *Nations and Nationalism* 19 (2013) 4, 654-673, aldaar 667.

¹⁰³ Hilton, ‘The museum should lose its marbles’.

4.4 Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat er na de Tweede Wereldoorlog veel is veranderd in het debat over de Parthenon Marbles. Het gaat hier niet zozeer om de argumenten die door beide kanten van het debat worden aangedragen, maar de ontwikkelingen in het internationale veld. Er zijn commissies en instituties opgericht die als doel hebben om onenigheden over restitutiezaken op te lossen of erbij te helpen. Zo heeft Melina Mercouri de zaak van de Parthenon Marbles voor de UNESCO commissie gebracht. Hierdoor zijn de onderhandelingen tussen het Verenigd Koninkrijk en Griekenland op gang gekomen. Dit wil echter niet zeggen dat iets is veranderd aan de argumenten zelf en de publieke opinie. Dit is dan ook niet het geval, de gebruikte argumenten door beide partijen zijn nog steeds hetzelfde als dat ze anderhalve eeuw geleden waren. Er is echter wel een stijgend aantal bronnen te vinden en ook wordt er meer onderzoek gedaan naar de publieke en politieke opinie. Zo is het onderzoek dat is gedaan door de Britse commissie voor de restitutie van de Parthenon Marbles onder de ministers een goed voorbeeld van een verandering binnen de politiek. Er zijn meer ministers dan bij een eerdere vragenronde die zouden stemmen voor de terugkeer van de beelden, wat duidt op een verandering in de politiek, al is die verder nog niet zichtbaar. Ook is te zien dat de bevolking veelal ook stemt voor de terugkeer van de beelden.

5. Hoofdstuk 3: 2000-Heden

5.1 Inleiding

Dit laatste hoofdstuk richt zich op de periode vanaf 2000 tot het heden. In deze periode speelde de komst van de Olympische Spelen naar Griekenland een grote rol in de onderhandelingen over de Parthenon Marbles. Een andere grote factor binnen deze periode is de Brexit, het Britse vertrek uit de Europese Unie. Wat is te zien in deze periode is dat ook het Britse publiek meer een rol gaat spelen, zo komen nu bekendere namen voor in het debat en zijn er door het Verenigd Koninkrijk zelf verschillende debatten gehouden over het vraagstuk of de beelden terug moeten of niet. Er wordt meer aandacht besteed aan wat het Britse publiek wil. Hebben deze aspecten gezorgd voor een verandering in de publieke opinie na 2000?

In dit hoofdstuk zal er voornamelijk doormiddel van krantenartikelen worden gekeken naar de vraag of er veranderingen zijn opgetreden in de politiek en in de publieke opinie. Ook zal er worden gekeken wat er in deze krantenartikelen opviel en wat er gebeurde rondom de aanvraag van Griekenland. Tevens, zal er worden gekeken naar het Intelligence Squared debat uit 2012. Waar voorstanders en tegenstanders van het debat het tegen elkaar opnamen.

5.2 Politiek

Zoals eerder al behandeld zijn na de aanvraag voor de terugkeer van de beelden door Griekenland onderhandelingen gestart tussen het Verenigd Koninkrijk en Griekenland onder toezicht van UNESCO. Griekenland had nu wel een doel met de onderhandelingen, ze wilden de beelden in Athene krijgen voor de start van de Olympische Spelen van 2004 in Griekenland. Griekenland was niet de enige speler die als doel had om de beelden terug te krijgen voor de Olympische Spelen. Ook een groep Britse ministers, onder leiding van Edward O'Hara, heeft de Britse overheid onder druk gezet om de beelden terug te geven. Ze riepen hierbij ook een motie in het leven die hiervoor moest zorgen.¹⁰⁴

¹⁰⁴ 'MPs want Elgin Marbles returned', *BBC News*, 1 november 2001. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/1632906.stm> (26 mei 2019).

Een verandering in de discussie in deze periode was dat de Griekse minister van cultuur een aangepaste stelling innam met betrekking tot de beelden.¹⁰⁵ Zo claimde Griekenland nu de beelden niet als hun eigendom en ging het ook niet meer over of de beelden aan Griekenland toebehoorden of niet. Het punt was dat de beelden in Athene tentoongesteld moesten staan. Het gaat er dus niet meer om of culturele objecten staten op een legale manier hebben verlaten, het gaat erom welke objecten het belangrijkst zijn voor de culturele identiteit van een land.¹⁰⁶

In de jaren hierna worden de gesprekken tussen Griekenland en het Verenigd Koninkrijk voortgezet, zonder dat ze tot een overeenkomst komen. Na een bijeenkomst in 2007 heeft het British Museum in een statement laten weten dat het belangrijk is om de discussie voort te zetten.¹⁰⁷ In 2009 na nog een bijeenkomst tussen de twee landen heeft het British Museum aangeboden om een deel van de beelden uit te lenen als Griekenland het museum als de eigenaar van de beelden erkent. Griekenland herhaalde hierna de wens om de beelden of tijdelijk of permanent te verenigen in Athene.¹⁰⁸ In 2011 wordt het belang van de gesprekken nog eens ondersteund door de Britse regering, die het British Museum steunt in deze kwestie, maar de gesprekken belangrijk acht voor het onderlinge begrip tussen de twee landen.¹⁰⁹

Politiek is er verder na 2000 niet veel veranderd binnen de politiek en de meningen over de Parthenon Marbles. Pas na 2010 ging de discussie weer meer spelen, nadat David Cameron zijn mening op de terugkeer van de beelden uitte. Volgens Cameron is de teruggave van de beelden niet de juiste manier om met het debat om te gaan. ‘No, I certainly don’t believe in ‘returnism’, as it were. I don’t think that is sensible.’ In zijn mening klinkt ook het standpunt van het British Museum door. Volgens hen zijn de beelden namelijk een belangrijk onderdeel van de collectie, waardoor bezoekers kunnen zien hoe culturen onderling gelinkt zijn.¹¹⁰

¹⁰⁵ John Henry Merryman, ‘Whither the Elgin Marbles?’, in: John Henry Merryman (ed.), *Imperialism, art and restitution* (Cambridge University Press 2009), 99.

¹⁰⁶ Andromache Gazi, ‘Museums and national cultural property II. The Parthenon Marbles’, *Museum Management and Curatorship* 9 (1990) 3, 241-255, aldaar 246.

¹⁰⁷ UNESDOC, ‘Report on the 2006-2007 activities of the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation’, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000152720_eng?posInSet=1&queryId=d73fdc3b-7e24-4cd5-8770-cceb598368d6 (26 Maart 2019), 1.

¹⁰⁸ UNESDOC, ‘Report on the 2008-2009 Activities and the Fifteenth Session of the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation’, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183741_eng?posInSet=1&queryId=14c8e0c3-2392-4c0c-ba12-6a544fb39c13 (27 Maart 2019), 3.

¹⁰⁹ UNESDOC, ‘Final report of the seventeenth session’, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216587_eng?posInSet=151&queryId=1e65e95d-2d45-4423-8b60-1c57025d4087 (27 Maart 2019), 5.

¹¹⁰ Trevor Timpson, ‘Parthenon Marbles and Koh-i-Noor: Cameron opposes ‘returnism’’, *BBC News*, 1 maart 2013. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21623965> (5 juni 2019).

Hierna laaide het debat weer op rondom de Brexit. Zo zag Griekenland een kans om de beelden terug te krijgen terwijl Theresa May de Europese Unie rondgaat om een regeling te maken. Dit was mede een gevolg van een opmerking van Jeremy Corbyn die zei dat als hij de regering zou leiden, de beelden terug zouden keren naar Griekenland. Hij vindt namelijk dat de beelden in Griekenland horen.¹¹¹

5.3 Lectuur

In deze periode bestond de lectuur voornamelijk uit gerelateerde artikelen. Zo groeide begin 2002 de druk voor de terugkeer van kunstschaten uit het British Museum tot een hoogtepunt, toen bekend werd dat in de jaren '50 en '60 delen van de collectie van de beelden uit Benin waren verkocht als duplicaten. Deze beelden waren oorlogsbuit en Nigeria heeft gevraagd om de terugkeer van de beelden. Het British Museum heeft laten weten dat door het naar buiten komen van dit verhaal niets verandert aan andere lopende zaken van repatriëring, zoals die van de Parthenon Marbles.¹¹² Ook brachten diverse Griekse ministers in 2002 een bezoek aan het Verenigd Koninkrijk om de druk voor de teruggave van de beelden op te voeren. Zo wordt er verwacht dat er zal worden gevraagd om een permanente bruikleen van de beelden. De vraag over het eigenaarschap van de beelden zou niet langer van belang zijn voor de Grieken. Ook zouden ze in ruil voor de beelden bereid zijn om het Verenigd Koninkrijk te laten kiezen uit andere Griekse kunstschaten. Het belangrijkste punt voor hen is namelijk dat de Parthenon Marbles terug zijn in Athene voordat de Olympische Spelen beginnen.¹¹³ Het enige waarmee de Grieken uit de onderhandelingen kwamen was een stuk steen, dat was gestolen en opgedoken in Londen. Volgens de schrijver van het artikel was dit symbolisch voor hoe het Verenigd Koninkrijk aankeek tegen de aanvraag van de Grieken. Ook had de directeur van het British Museum, Neil MacGregor, aangegeven dat de beelden een prominente rol spelen in de collectie van het British Museum. Hierdoor zouden de beelden aan geen enkel museum uitgeleend kunnen worden. MacGregor was toch de eerste directeur van het museum dat Griekse ministers

¹¹¹ Dominic Selwood, 'How Brexit has revived controversy over the Elgin Marbles in Britain', *The Independent*, 5 september 2018. https://www.independent.co.uk/news/long_reads/elgin-marbles-parthenon-sculptures-ancient-greece-british-museum-brexit-a8520406.html (24 mei 2019).

¹¹² Maev Kennedy, 'British Museum sold precious bronzes: revelation adds pressure to return disputes treasures', *The Guardian*, 28 Maart 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188900906/6DB4EFE16B9541AAPQ/6?accountid=14772> (5 juni 2019).

¹¹³ Gibbons, 'Museum sinks hope of marbles deal.'

wilde ontvangen, wat door de Grieken werd opgevangen als een positieve wending in de discussie, maar niets bleek minder waar. Het bericht van het museum laat zien dat ze zelfs niet bereid waren tot een korte leen van de beelden. Dit zorgde er uiteindelijk ook voor dat de Griekse minister Venizelos direct naar de minister president ging met zijn aanvraag.¹¹⁴

In deze periode van 2002 was er net een peiling gehouden onder de Britten over de eventuele teruggave van de beelden. De peiling was georganiseerd door de Britse Commissie voor de terugkeer van de Parthenon Marbles. Bij deze peiling liet 65% weten dat ze de beelden terug zouden geven aan de plek van oorsprong. Tevens vond 25% dat de beelden teruggegeven moesten worden als ze op een juiste manier tentoongesteld zouden worden.¹¹⁵

Een jaar later, in 2003, laaide het debat weer deels op toen er een gerucht rond ging dat het British Museum de Parthenon Marbles zou gaan teruggeven aan Griekenland voor de Olympische Spelen. Het British Museum heeft deze claim verworpen en zegt dat er ook geen onderhandelingen meer plaatsvinden over uitleen van de beelden. Hier werd ook weer het argument herhaald dat de beelden een centrale rol spelen in de collectie.¹¹⁶ Richard Allen, een Liberal Democrat die de campagne leidt om de beelden terug in Athene te krijgen voor het begin van de Olympische Spelen, beargumenteert dat het British Museum alle justificatie kwijt is om vast te houden aan de beelden. Het zou volgens hem netter zijn om de beelden nu vrijwillig terug te geven, dan om ze later onder dwang kwijt te raken, omdat de beelden uiteindelijk toch wel weer in Athene terecht zouden komen. De Grieken zijn hiervoor tot veel bereid, zolang de beelden maar teruggaan naar Athene.¹¹⁷ Zelfs winnaars van eerdere Olympische Spelen steunen de terugkeer van de beelden naar Griekenland. Dit ondersteunt ook de laatste peiling onder de Britten dat een duidelijke meerderheid laat zien voor de wil voor de terugkeer van de beelden.¹¹⁸

¹¹⁴ Fiachra Gibbons, 'Museum sinks hope of marbles deal: Greek culture minister fobbed of with tea but no sympathy', *The Guardian*, 13 november 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189004771/3267DA4FEC2D4988PQ/1?accountid=14772> (3 juni 2019).

¹¹⁵ Helena Smith, 'Greek offer deal to get marbles back: Britain likely to get pick of prized antiquities', *The Guardian*, 11 november 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189027661/E555D1322AB4F60PQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

¹¹⁶ Fiachra Gibbons, 'No secret talks' over marbles', *The Guardian*, 4 augustus 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189190269/DCDA62CE2B7F4250PQ/6?accountid=14772> (3 juni 2019).

¹¹⁷ Fiachra Gibbons, Maev Kennedy en David Hecke, 'Together at last: vital intervention in battle over returning Parthenon Marbles', *The Guardian*, 7 oktober 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189214206/387BA424B4144D5CPQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

¹¹⁸ David Hecke, 'Medallists back return of marbles to Parthenon', *The Guardian*, 25 januari 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189214206/387BA424B4144D5CPQ/1?accountid=14772>

In 2006 heeft een Zweeds familie een deel van het Erechteion fries teruggegeven aan Griekenland, nadat ze hoorde dat Griekenland een campagne voerde om de Parthenon Marbles terug te krijgen. De familie heeft het British Museum ook opgeroepen om de beelden terug te geven. Deze teruggave heeft het debat rondom de beelden weer aangewakkerd. In twee maanden is dit het tweede stuk van de Akropolis dat wordt teruggegeven aan Griekenland, nadat de Universiteit van Heidelberg een deel van het Parthenon had teruggegeven.¹¹⁹ In 2008 volgde Italië met het teruggeven van een stuk van het Parthenon fries. Het stuk moest echter twee jaar later weer teruggestuurd worden. Er word door sommigen dan ook gezegd dat er een trend lijkt te ontstaan binnen Europa om delen terug te geven. Het British Museum heeft echter laten weten dat de mening van de Trustees niet is veranderd.¹²⁰

Hierna werd in kranten weinig genoemd met betrekking tot de beelden, maar toen in 2014 een beeld van de Parthenon Marbles werd uitgeleend aan Rusland vond de Griekse minister-president dit een belediging voor de Griekse bevolking. Hij zei ook dat het argument dat de Britten jarenlang hebben gebruikt, dat de beelden niet veilig te vervoeren zouden zijn, ongeldig is. Dit terwijl de directeur van het British Museum, Neil MacGregor, zei dat de Griekse overheid blij zou zijn met de tentoonstelling van het beeld in Rusland, omdat het zou zorgen voor een nieuw publiek voor de beelden. MacGregor zei bereid te zijn tot het uitlenen van de beelden aan alle landen, zolang de beelden in staat zouden zijn vervoerd te worden, maar de Grieken zouden hier nog niet om gevraagd hebben. Voor veel Grieken zou het echter pijnlijk zijn om iets te moeten lenen wat ze als hun eigen beschouwen.¹²¹

5.4 Intelligence Squared Debat

In 2012 is er tussen de voorstanders en tegenstanders van het vraagstuk een openbaar debat gehouden wat ook te zien was op tv. Het was het intelligence squared debate van 11 juni 2012. De stelling die het debat leidde was dat de beelden terug moeten naar Griekenland. De voorstanders van deze stelling waren Stephen Fry en Andrew George. Stephen Fry is een

com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189009947/397B5F77DDF54314PQ/1?accountid=14772 (3 juni 2019).

¹¹⁹ Malcolm Brabant, 'Swede gives back Acropolis marble', *BBC News*, 10 november 2006.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6138214.stm> (28 mei 2019).

¹²⁰ 'Italy returns Parthenon fragment', *BBC News*, 24 oktober 2008.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7644689.stm> (26 mei 2019).

¹²¹ 'Elgin Marbles: British Museum loan 'an affront to the Greek people'', *BBC News*, 5 december 2014.

<https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-30349730> (28 mei 2019).

bekende Britse schrijver, cabaretier en acteur. Andrew George is de voorzitter van de Britse Commissie voor de terugkeer van de Parthenon Marbles. De tegenpartij bestaat uit Tristram Hunt, een minister van de Labour partij en een historicus, en professor Felipe Fernández-Armesto van de Notre Dame Universiteit in de Verenigde Staten.¹²²

Andrew George beet het spits af met zijn argumenten voor de stelling om de beelden terug te sturen. Hij beargumenteert ten eerste dat het terugsturen van de beelden niet zal leiden tot de leegloop van het British Museum. Het zou het juiste zijn om te doen, omdat Griekenland ten tijde van het meenemen van de beelden een bezet gebied was onder de Turken en het document waarmee Lord Elgin aangaf dat het legaal was, alleen nog als een Italiaanse vertaling bestaat. Zo vindt George dat uit het document alleen duidelijk wordt dat ze mogen schetsen, gipsen afdrukken mogen maken en brokstukken mee mogen nemen, niet om delen van het Parthenon te verwoesten om beelden mee te nemen. Hij vindt dat de beelden horen in de oorspronkelijke context.

George wordt opgevolgd door Tristram Hunt die tegen de stelling is. Hij zegt dat Athene evengoed is uitgerust als het British Museum en wereldwaardig is. Hij gaat ook niet beargumenteren dat als Elgin de beelden niet had meegenomen de Fransen dat hadden gedaan. Hij vindt dat de beelden legaal in het bezit zijn gekomen van Elgin, wat het anders maakt dan bijvoorbeeld nazi-roofkunst en plunderingen. De beelden zijn meegenomen volgens de wetten die destijds golden. Het Osmaanse Rijk had de soevereiniteit en kon daardoor de beelden legaal overdragen aan Elgin, dit zou volgens Hunt ook zijn erkend door de Griekse overheid. De legaliteit van de zaak ligt bij het British Museum. Een andere zaak die hij aanhaalt is dat het British Museum erop is gericht om diverse culturen met elkaar te verbinden, het laat de interculturaliteit zien. Als de beelden uit de collectie zouden worden gehaald zal het ook leiden tot de leegloop van het museum en het kosmopolitische idee. Het zou een wereldwijd verlies zijn van educatie en de waardering van andere culturen. Dit komt overeen met de mening die James Cuno is aangedaan. Hij beargumenteert tegen het nationalistische retentionistische culturele eigendomsrecht. Dit zou ervoor zorgen dat er geen groter begrip kan komen van de vele culturen die de wereld rijk is.¹²³ Dit komt overeen met Hunt. Het British Museum viert de geschiedenis en context. De Grieken zouden trots moeten zijn dat de beelden in het British Museum staan volgens Hunt.

¹²² *Send them back: The Parthenon Marbles should be returned to Athens*, iqsquared, 22 juni 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=YE7DpRjDd-U> (24 mei 2019).

¹²³ Cuno, *Who Owns Antiquity?*, XI.

Hierna is het weer de beurt aan de voorstanders en Stephen Fry komt dan aan het woord. Volgens hem is er een schaamte ontstaan om de beelden nog de Elgin Marbles te noemen in plaats van de Parthenon Marbles. Volgens hem zou het ook helemaal niet betekenen dat het museum leeg zal lopen als de beelden naar Griekenland worden gestuurd. Fry vindt het ook raar dat Hunt beargumenteert dat het nodig is om een museum te hebben ‘of all knowledge.’ Hij legt er de nadruk op dat Griekenland bezet was ten tijde van het meenemen van de beelden en dat negen jaar later er een strijd voor de onafhankelijkheid gaande was, die de Grieken uiteindelijk wonnen. Hij vindt dat de Britten best kunnen zeggen dat ze de beelden tweehonderd jaar hebben beschermd, maar het zou klasse tonen als ze weer zouden worden teruggegeven.

Als laatste is professor Felipe Fernández-Armesto aan de beurt. Hij vindt het British Museum een fantastisch archief van de wereldgeschiedenis. De beelden zouden dan ook het beste in het British Museum tentoongesteld kunnen staan dan waar dan ook. In Londen zou het namelijk een voordeel zijn voor de hele wereld. Zo kan het ook worden gewaardeerd in de context van andere culturen. In Griekenland zou dat niet het geval zijn, het zou de integriteit van de collectie schenden.

Zowel voor als na het debat tussen de twee kampen kon het publiek aangeven wat ze van de stelling vonden en of ze het er mee eens waren of niet. Ook konden ze tijdens het debat reageren op en vragen stellen aan beide partijen. Er is te zien dat voor het debat begon 196 voor de terugkeer van de beelden waren, 202 tegen en 158 wisten het niet. Er is aan het begin dus te zien dat er meer tegenstanders waren dan voorstanders. Opvallend is dat aan het einde van het debat de meningen totaal zijn veranderd. Zo is te zien dat aan het einde 125 tegen zijn, 24 het niet weten en met een duidelijke meerderheid 384 voor de terugkeer zijn. Het is dus duidelijk te zien dat de meningen in het publiek erg verdeeld waren, maar na het deelnemen aan het debat een duidelijke meerderheid is voor het teruggeven. Dit kan erop wijzen dat de argumenten voor het teruggeven sterker wegen dan de argumenten om de beelden te houden.

5.5 Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat er van 2000 tot heden niet veel is veranderd binnen het debat over de Parthenon Marbles. De beelden zijn nog steeds niet teruggegeven aan Griekenland en het ziet er voorlopig ook niet naar uit dat dit gaat gebeuren. Wat wel opvalt is dat er zowel in de politiek en onder de Britten in peilingen voorstanders zijn voor de terugkeer van de beelden. Maar voornamelijk in de Britse politiek is er ook sprake van veel tegenstanders van de

teruggave. Deze politici delen dan ook vaak de standpunten van het British Museum. Dit is te zien bij bijvoorbeeld David Cameron, die beargumenteerde dat hij repatriëring niet de juiste oplossing vond. Daar tegenover staat Jeremy Corbyn die zei dat zodra hij minister president zou zijn de beelden terug zouden gaan naar Griekenland.

In de kranten zijn voornamelijk reacties en aanvragen te zien van de Griekse overheid en het British Museum. In de jaren is dit vooral geweest rondom de Brexit, de Olympische Spelen en de teruggave van stukken van de gebouwen op de Akropolis door andere landen. In de kranten is dan ook voornamelijk een verdeeldheid te zien tussen mensen die achter het British Museum staan en degenen die de Grieken steunen.

Tot slot het debat gevoerd in 2012. In dit debat, wat werd gevoerd door twee bekende voorstanders en tegenstanders, is vooral te zien dat argumenten die al jarenlang de hoofdrol spelen weer naar boven kwamen. Toch bleek het publiek uiteindelijk toch met een duidelijke meerderheid te kiezen voor de voorstanders van de repatriëring van de beelden. Dit komt ook overeen met peilingen die aan het einde van de jaren negentig en in het begin van deze eeuw zijn gehouden.

6. Conclusie

In deze scriptie is gekeken naar hoe de Britse opinie in de tweehonderd jaar sinds het begin van de discussie over de Parthenon Marbles is veranderd. Dit is onderzocht aan de hand van de volgende hoofdvraag: Welke veranderingen zijn er tussen het begin van de negentiende eeuw en nu in de Britse opinie opgetreden met betrekking tot het eigendom van de Parthenon Marbles? Om deze vraag te beantwoorden is er gebruik gemaakt van drie verschillende periodes. De periode van 1800 tot 1945, 1945 tot 2000 en 2000 tot nu.

In het eerste hoofdstuk kwam in de eerste periode naar voren dat het debat over de beelden al werd gestart op het moment dat ze aan land kwamen. Iedereen was vanaf het begin af aan verdeeld, zowel in kranten als in de politiek. Te zien is dat beide kanten van het debat worden belicht, maar in de kranten en poëzie wordt voornamelijk negatief gesproken over de keuze van Lord Elgin. In de politiek wordt meer gepraat over waarom de beelden dan wel niet in het Verenigd Koninkrijk moeten blijven. In de politiek is ook een verdeeld beeld te zien, omdat velen zich afvragen of het wel aan Elgin was om de beelden mee te nemen. Er is verder geen groot verschil te zien in argumentatie aan het begin van deze periode en aan het einde.

Het tweede hoofdstuk ging over de naoorlogse periode, van 1945 tot 2000. In deze periode is te zien dat er veel verandering heeft plaatsgevonden op internationaal politiek gebied, voornamelijk met de oprichting van UNESCO. Onder andere UNESCO heeft hard gewerkt om belangrijke conventies op te stellen over illegale kunsthandel. Echter, omdat deze wetten niet met terugwerkende kracht werken zijn ze niet geldig in het debat over de Parthenon Marbles. In 1983 is ook de eerste officiële aanvraag voor de terugkeer van de beelden gedaan door Griekenland. Hierdoor zijn bilaterale onderhandelingen gestart tussen het Verenigd Koninkrijk en Griekenland. Het wil echter niet zeggen dat er iets is veranderd aan de argumenten zelf of de publieke opinie. Dit is dan ook niet het geval, de gebruikte argumenten door beide partijen zijn nog steeds hetzelfde als dat ze anderhalve eeuw geleden waren. Er is echter wel een stijgend aantal bronnen te vinden en ook wordt er meer onderzoek gedaan naar de publieke en politieke opinie. Zo is het onderzoek dat is gedaan door de Britse commissie voor de restitutie van de Parthenon Marbles onder de ministers een goed voorbeeld van een verandering binnen de politiek. Er zijn meer ministers dan bij een eerdere vragenronde die zouden stemmen voor de terugkeer van de beelden, wat duidt op een verandering in de politiek, al is die verder nog niet zichtbaar.

Het derde en laatste hoofdstuk ging over de periode 2000 tot het heden. In dit laatste hoofdstuk is te zien dat de discussie bijna tot stilstand is gekomen, nadat er een aanvraag was

gedaan om de beelden terug te krijgen voor de Olympische Spelen van 2004 in Athene. Deze aanvraag werd ook gesteund door diverse ministers in het Britse Parlement onder leiding van Edward O'Hara. In de jaren hierna gebeurde er vrij weinig, tot de discussie over de Brexit begon. Wel werd het debat populairder bij het bredere publiek door inmenging van bekende namen als George Clooney en Stephen Fry. Van wie de laatste ook meedeed aan een debat over de Parthenon Marbles in 2012. Na dit debat bleek ook dat de meesten waren voor de terugkeer van de beelden.

Uiteindelijk kan er dus worden geconcludeerd aan de hand van deze drie hoofdstukken dat het debat over deze tweehonderd jaar een belangrijke rol heeft gespeeld. Zo zijn er weinig veranderingen geweest in de argumentatie van beide partijen. Zo beargumenteren de tegenstanders van het terugkeren nog steeds dat de beelden een groter publiek kunnen bereiken in het Verenigd Koninkrijk en daar beter af zijn, terwijl de voorstanders nog steeds beargumenteren dat ze niet op een legale manier zijn verkregen en dat ze terug moeten naar de plek waar ze vandaan komen. Wel is er een verandering te zien in hoe erg het debat leeft. In de eerste periode was voornamelijk te zien dat politici en kunstenaars zich in het debat mengden terwijl nu de 'gewone mens' ook een belangrijke rol speelt in het debat. De discussie is verschoven van de elite naar een discussie over alle lagen van de bevolking. Ook leeft het debat over illegale kunsthandel meer op internationaal gebied, door de oprichting van internationale organisaties. Hierdoor is de zaak ook aan de kaak gesteld bij deze internationale instituties en word er in samenwerking gezocht naar een oplossing.

Deze scriptie bekijkt voornamelijk of de Britse opinie is verandert over tijd en hoe verschillende gebeurtenissen daar invloed op konden hebben. Dit zou in een vervolgonderzoek ook gedaan kunnen worden voor de Griekse kant. Speelde het verwijderen van de beelden altijd al zo'n grote rol? En hoe is er overgegaan op de aanvraag voor de terugkeer van de Parthenon Marbles? Een ander aspect waar meer onderzoek naar gedaan zou kunnen worden is het British Museum zelf. Ze weigeren nu al jaren om de beelden terug te geven, omdat het een belangrijk deel zou zijn in de collectie, maar toch zijn er andere artefacten wel door het museum gerepatrieerd. Hoe zit dit?

7. Bibliografie

7.1 Bronnen

- ‘Backing for the return of the Elgin marbles’, *The Guardian*, 3 augustus 1983.
<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186470360/5F943A0C10FB44DCPQ/9?accountid=14772> (3 juni 2019).
- Brabant, Malcolm, ‘Swede gives back Acropolis marble’, *BBC News*, 10 november 2006.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6138214.stm> (28 mei 2019).
- Brown, Mark en Helena Smith, ‘George Clooney, Bill Murray and Matt Damon back return of Elgin Marbles’, *The Guardian*, 11 februari 2014.
<https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/feb/11/george-clooney-bill-murray-matt-damon-elgin-marbles> (4 juni 2019).
- Dalton, Jane, ‘Corbyn vows to return Elgin Marbles to Greece if he becomes prime minister’, *The Independent*, 3 Juni 2018. <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/corbyn-return-elgin-marbles-greece-british-museum-a8381681.html> (27 April 2019).
- Devine, Alex, ‘Greece and the Elgin Marbles’, *The Observer*, 21 februari 1915.
<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/480730502/917F923022649B5PQ/170?accountid=14772> (29 april 2019).
- ‘Elgin Marbles: British Museum loan ‘an affront to the Greek people’’, *BBC News*, 5 december 2014. <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-30349730> (28 mei 2019).
- ‘Elgin Marbles surprise: Lord Elgin tells HUGODAVENPORT: ‘they could return if...’’, *The Observer*, 15 mei 1983. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/476830997/B569DC68D1FF4937PQ/4?accountid=14772> (11 mei 2019).
- Gibbons, Fiachra, Maev Kennedy en David Hecke, ‘Together at last: vital intervention in

battle over returning Parthenon Marbles', *The Guardian*, 7 oktober 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189214206/387BA424B4144D5CPQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

Gibbons, Fiachra, 'Museum sinks hope of marbles deal: Greek culture minister fobbed of with tea but no sympathy', *The Guardian*, 13 november 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189004771/3267DA4FEC2D4988PQ/1?accountid=14772> (3 juni 2019).

Gibbons, Fiachra, "No secret talks' over marbles', *The Guardian*, 4 augustus 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189190269/DCDA62CE2B7F4250PQ/6?accountid=14772> (3 juni 2019).

'Greece seeks European support for return of Elgin Marbles', *The Guardian*, 29 november 1996. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/187762529/A607EBC9DAFF48A5PQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

Hilton, Isabel, 'The museum should lose its marbles', *The Guardian*, 10 november 1999. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188435138/70C429329489410EPQ/25?accountid=14772> (3 juni 2019).

Hilton, Isabel, 'Time to make Greeks a gift of their marbles', *The Guardian*, 16 juli 1997. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188066732/F1EFBF21703C47ACPQ/10?accountid=14772> (3 juni 2019).

Hecke, David, 'Medallists back return of marbles to Parthenon', *The Guardian*, 25 januari 2003. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189009947/397B5F77DDF54314PQ/1?accountid=14772> (3 juni 2019).

'Italy returns Parthenon fragment', *BBC News*, 24 oktober 2008. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7644689.stm> (26 mei 2019).

Kennedy, Maev, 'British Museum sold precious bronzes: revelation adds pressure to return disputes treasures', *The Guardian*, 28 maart 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/188900906/6DB4EFE16B9541AAPQ/6?accountid=14772> (5 juni 2019).

'Kinnock backs Marbles Campaign', *The Guardian*, 6 januari 1984. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186574447/D386B963CE4E43FDPQ/5?accountid=14772> (5 juni 2019).

'Local and Provincial Intelligence', *The Manchester Guardian*, 10 april 1844. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473550544/53A8DE7B57FC472FPQ/1?accountid=14772> (29 april 2019).

McKie, David, 'Give marbles back to Greece on Byron's birthday, says Foot', *The Guardian*, 21 juni 1986. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186680881/E7861671A6474E4DPQ/1?accountid=14772> (5 juni 2019).

'MPs want Elgin Marbles returned', *BBC News*, 1 november 2001. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/1632906.stm> (26 mei 2019).

'Notes', *The Observer*, 26 oktober 1884. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473730341/917F923022649B5PQ/120?accountid=14772> (29 april 2019).

'Our London Correspondence', *The Manchester Guardian*, 27 juli 1899. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473541415/9C4EB8CCB2024297PQ/356?accountid=14772> (4 juni 2019).

'Our London correspondence', *The Manchester Guardian*, 14 juni 1927.

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/477402038/917F923022649B5PQ/202?accountid=14772> (29 april 2019).

‘Our London correspondence’, *The Manchester Guardian*, 14 juni 1927.

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/477402038/917F923022649B5PQ/202?accountid=14772> (5 mei 2019).

Price, Christopher, ‘make a gift to Greece’, *The Guardian* 29 oktober 1985 .

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186576395/B569DC68D1FF4937PQ/5?accountid=14772> (25 mei 2019).

Selwood, Dominic, ‘How Brexit has revived controversy over the Elgin Marbles in Britain’, *The Independent*, 5 september 2018. https://www.independent.co.uk/news/long_reads/elgin-marbles-parthenon-sculptures-ancient-greece-british-museum-brexit-a8520406.html (24 mei 2019).

Send them back: The Parthenon Marbles should be returned to Athens, iqsquared, 22 juni 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=YE7DpRjDd-U> (24 mei 2019).

Smith, Helena, ‘Greece wins back priceless piece of : one success is reviving claims on ‘elgin’s loot’, *The Guardian*, 5 februari 1996. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/187776119/FBBC547A740B4490PQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

Smith, Helena, ‘Greek offer deal to get marbles back: Britain likely to get pick of prized Antiquities’, *The Guardian*, 11 november 2002. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/189027661/E555D1322AB4F60PQ/1?accountid=14772> (4 juni 2019).

‘The Magazines’, *The Observer*, 30 november 1890.

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/473783107/917F923022649B5PQ/126?accountid=14772> (29 april 2019).

The Manchester Guardian, 24 mei 1939.

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/484620895/917F923022649B5PQ/244?accountid=14772> (29 april 2019).

Thompson, Peter, ‘Why the Marbles are not just a museum piece’, *The Guardian*, 27 juni

1983. <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186539200/E2C6D6B354224B4CPQ/11?accountid=14772> (25 mei 2019).

Timpson, Trevor, ‘Parthenon Marbles and Koh-i-Noor: Cameron opposes ‘returnism’’, *BBC*

News, 1 maart 2013. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21623965> (5 juni 2019).

Torode, John, ‘more would return the marbles’, *The Guardian*, 3 augustus 1984

<https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/hnpguardianobserver/docview/186468185/B569DC68D1FF4937PQ/11?accountid=14772> (25 mei 2019).

UNESCO, ‘Report by the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation, UNESCO General Conference (1987)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000075160?posInSet=9&queryId=8f469fd3-a5eb-4c4e-ba51-ba7a92f11a90> (17 maart 2019).

UNESCO, ‘Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation, 3rd session, Istanbul, 1983; final report (1983)’,

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000057838?posInSet=4&queryId=874a9e7a-3d44-4b09-9d16-3b9e2bab37fb> (18 maart 2019).

UNESDOC, ‘Report on the 2006-2007 activities of the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation’,

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000152720_eng?posInSet=1&queryId=d73fdc3b-7e24-4cd5-8770-cceb598368d6 (26 maart 2019), 1.

UNESDOC, ‘Report on the 2008-2009 Activities and the Fifteenth Session of the Intergovernmental

Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation’,

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183741_eng?posInSet=1&queryId=14c8e0c3-2392-4c0c-ba12-6a544fb39c13 (27 maart 2019), 3.

UNESDOC, ‘Final report of the seventeenth session’,

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216587_eng?posInSet=151&queryId=1e65e95d-2d45-4423-8b60-1c57025d4087 (27 maart 2019), 5.

7.2 Literatuur

Beaton, Roderick, *Byron's War: Romantic Rebellion, Greek Revolution* (New York 2013).

Cuno, James, *Who Owns Antiquity?: Museums and the Battle over our Ancient Heritage* (Princeton 2008).

Gazi, Andromache, ‘Museums and national cultural property II. The Parthenon marbles’, in: *Museum Management and Curatorship* 9 (1990) 3, 241-255.

Hamilakis, Yannis, ‘Stories from exile: fragments from the cultural biography of the Parthenon (or ‘Elgin’) marbles’ *World Archaeology* 31 (1999) 2, 303-320.

Hitchens, Christopher, *The Elgin Marbles: should they be returned to Greece?* (Londen 1987).

Merryman, John Henry, Albert E. Elsen en Stephen K. Urice, *Law, Ethics and the Visual Arts* (5e editie Alphen aan den Rijn 2007)

Merryman, John Henry, ‘Whither the Elgin Marbles?’, in: John Henry Merryman (ed.), *Imperialism, art and restitution* (Cambridge University Press 2009),

Merryman, John Henry, ‘Thinking about the Elgin Marbles’, in: John Henry Merryman, *Thinking about the Elgin marbles: critical essays on cultural property, art and law* (2^e editie Alphen aan den Rijn 2009).

Rose-Greenland, Fiona, ‘The Parthenon Marbles as icons of nationalism in nineteenth-century

Britain', *Nations and Nationalism* 19 (2013) 4, 654-673.

Rothenberg, Jacob, "*Descensus ad terram*": *the acquisition and reception of the Elgin marbles* (New York 1977).

St. Clair, William, *Lord Elgin and the Marbles* (Londen 1967).

St. Clair, William, *That Greece Might Still Be Free: The Philhellenes in the War of Independence* (Londen 1972).

Vrettos, Theodore, *The Elgin Affair: The Abduction of Antiquity's Greatest Treasures and the Passions It Aroused* (New York 1997).

Woodhouse, C.M., *The Greek War of Independence: Its Historical Setting* (Londen 1952).